

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กนกศักดิ์ แก้วเทพ. บทวิเคราะห์สหพันธ์ชาวนาชาวไร่แห่งประเทศไทย : เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยชาวนาชาวไร่ร่วมสมัย. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- กนกศักดิ์ แก้วเทพ. จากสหพันธ์ชาวนาชาวไร่แห่งประเทศไทย (2517-2522) ถึงสมัชชาคนจน (2538-) : ความต่อเนื่องและความขาดตอน. วารสารเศรษฐศาสตร์การเมือง 1(เมษายน 2540) : 91-109.
- กนกศักดิ์ แก้วเทพ และปราณี ชติยศ. การเคลื่อนไหวสีเขียวเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรในประเทศไทย : ทศนะจากบทบาทของชุมชน. วารสารเศรษฐศาสตร์การเมือง 2(2540) : 73-82.
- เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม. ชาวนากับที่ดิน“ปฏิวัติ”หรือ“ปฏิรูป”. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดวงกมล, 2521.
- เกษียร เตชะพีระ, “เปิดทางให้สันติวิธี,” ใน วิสามันต์สำนึก, หน้า 133-138. กรุงเทพฯ : ทางไท, 2537.
- ขนิษฐา วรศิริ. สังหารแกนนำชาวบ้านระวัง ไฟป่าลามเมือง. อาทิตย์ 999(2-8 สิงหาคม 2539) : 25-27.
- คณะกรรมการป่า-ที่ดิน ภาคอีสาน. “คำถามสำคัญที่มีต่อ คจก. โครงการจัดสรรที่ทำกินให้กับราษฎรผู้ยากไร้ในพื้นที่ป่าสงวนเสื่อมโทรม.” 2534. (อัดสำเนา).
- คณะทำงานโครงการทางเลือกวนเกษตร อีสาน, “เอกสารประกอบการสัมมนา “ทางเลือกวนเกษตร อีสาน” ครั้งที่ 1,”
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง และคณะ. วิวัฒนาการของการบุกเบิกที่ดินทำกินในเขตป่า. เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (บรรณาธิการ), พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2535.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. อนาคตการเมืองไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2538.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช และกุสุมา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. สิ่งแวดล้อมกับความมั่นคง : ความมั่นคงของรัฐกับความไม่มั่นคงของราษฎร. กรุงเทพฯ : สถาบันศึกษาความมั่นคงและนานาชาติ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. การเมืองแบบใหม่, ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่, และวาทกรรมการพัฒนาชุดใหม่. วารสารธรรมศาสตร์. 21(มกราคม-เมษายน 2538) : 76-119.

- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ ขบวนการเคลื่อนไหว
ประชาสังคมในต่างประเทศ : บทสำรวจพัฒนาการ สถานภาพและนโยบายเชิงความคิด/
ทฤษฎีต่อการพัฒนาประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัยและผลิตตำรา มหาวิทยาลัย
เกริก, 2540.
- ดิรก สาระวดี. "ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาธุรกิจชุมชน," เอกสารประกอบการสัมมนา "ทางเลือก
และศักยภาพชาวอีสาน" จัดโดยสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2539.
- เดชา ศิริภัทร และวิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ. เกษตรกรรมทางเลือกเพื่อการฟื้นฟูภาคการเกษตร และ
ทรัพยากร. ใน วิวัฒน์ คติธรรมนิตย์ (บรรณาธิการ), สิทธิชุมชน : การกระจายอำนาจจัด
การทรัพยากร, กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2536.
- ทีมข่าวการเมือง. มีอบคนจน ข้อเสนอที่ยังไม่มีคำตอบจาก บรรหาร. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์
46(14-20 เมษายน 2539) : 6-9.
- ทีมงาน "อาทิตย์"รายสัปดาห์. ก่อกำเนิด"สมัชชาคนจน" เมื่อคนจน...ลุกขึ้นสู้! อาทิตย์ 967(22-
28 ธันวาคม 2538) : 22-28.
- ทีมงาน "อาทิตย์"รายสัปดาห์. ปี 2539 จารึกชื่อบารุง คะโยธา. อาทิตย์ 969(5-11 มกราคม
2539) : 16-25.
- ทีมงาน "อาทิตย์" รายสัปดาห์. ชนบทล้อมทำเนียบฯ. อาทิตย์ 983(12-18 เมษายน 2539) :
14-19.
- ทีมงาน "อาทิตย์" รายสัปดาห์. การแก้ปัญหาสมัชชาคนจน สัญญาเดือน...ก่อนเคลื่อนไหวชน
อีกครั้ง(1). อาทิตย์ 993(21-27 มิถุนายน 2539) : 22-24.
- ทีมงาน "อาทิตย์" รายสัปดาห์. การแก้ปัญหาสมัชชาคนจน สัญญาเดือน...ก่อนเคลื่อนไหวชน
อีกครั้ง(2). อาทิตย์ 994(28 มิถุนายน-4กรกฎาคม 2539) : 36-37.
- ทีมงาน "อาทิตย์" รายสัปดาห์. การแก้ปัญหาสมัชชาคนจน สัญญาเดือน...ก่อนเคลื่อนไหวชน
อีกครั้ง(จบ). อาทิตย์ 995(5-11 กรกฎาคม 2539) : 34-36.
- นฤมล ทับจุมพล ประภาส ปิ่นตบแต่ง และสมชาย ปรีชาศิลป์กุล. การเคลื่อนไหวของขบวนการ
ประชาชนในชนบทกับการปราบปรามของรัฐ. รัฐศาสตร์สาร 3(2539) : 68-90.
- นลินี ดันธุนิตย์. จับภาพปรากฏการณ์ทางการเมืองอีสาน : จากกบฏผู้มีบุญ ถึง สกย.อ. ใน
ชนะจักร เย็นบารุง (บรรณาธิการ), ทางเลือกและศักยภาพชาวอีสาน, หน้า 1-26.
ขอนแก่น : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2539.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. ประชาธิปไตยแบบไทย. ใน สุกัลักษณ์ กาญจนขุนดี (บรรณาธิการ), อำนาจ
ชาวบ้าน, กรุงเทพฯ : สหพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย, 2531.
- บัณฑิตย์ ธนชัยเศรษฐวุฒิ. นโยบายกระจายนิคมอุตสาหกรรมสู่ชนบท บทเรียนที่ต้องทบทวน.
โลกสีเขียว 5(กรกฎาคม - สิงหาคม 2539) : 40 - 51.
- ประชา ธรรมดา. มหกรรมทวงสัญญาสมัชชาคนจน สิทธิชุมชนต้องบัญญัติในรัฐธรรมนูญ.
ไทยโพสต์ (23 มกราคม 2540) : 2.

- ประภาส ปิ่นตบแต่ง. ขบวนการชาวบ้านด้านสิ่งแวดล้อมในประชาธิปไตยแบบรากหญ้า : กรณี
สมัชชาคนจน. เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง “ประชาธิปไตยในสังคมประชา” จัดโดย
อาศรมความคิดกระบวนการจรโลงประชาธิปไตย คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยเกริก, 2539. (อัดสำเนา)
- ประภาส ปิ่นตบแต่ง. การเมืองบนท้องถนน 99 วันสมัชชาคนจน และประวัติศาสตร์การเดินทาง
ขบวนการ ชุมชนประท้วงในสังคมไทย. กรุงเทพฯ : ศูนย์ผลิตตำรา มหาวิทยาลัยเกริก,
2541.
- ประยงค์ เนตยารักษ์ และบัณฑิต อ่อนดำ. วิวัฒนาการของการบุกเบิกที่ดินทำกินในเขตป่า
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง, (บรรณาธิการ) วิวัฒนาการของการบุก
เบิกที่ดินทำกินในเขตป่า, หน้า169-238. กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา,
2535.
- ประเวศ วสี. หนทางรอดสังคมไทย ปาฐกถาว่าด้วยเกษตรกรรมทางเลือกกับสังคมและธรรม
ชาติ. กรุงเทพฯ : เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก, 2539.
- ปราณี ชันดิยศ. เศรษฐศาสตร์การเมืองของการอนุรักษ์ป่าไม้ : กรณีศึกษาป่าดงใหญ่ จังหวัด
บุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาเศรษฐศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- ปรีชา เปี่ยมพงษ์สานต์. ความยากจน สิ่งแวดล้อม และการพัฒนา. ใน จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร
(บรรณาธิการ), วิธีวิทยาศึกษาสังคมไทย : วิธีใหม่แห่งการพัฒนา, หน้า 181-195.
พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ : โครงการส่งเสริมองค์กรพัฒนาเอกชนไทย, 2537.
- ปรีชา เปี่ยมพงษ์สานต์ และจรัส ม่วงยาม. บทวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์การเมือง : ทางเดินของ
ชาวนาไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2521.
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร. เศรษฐศาสตร์กับไทยศึกษา : ท่ามกลางฝูงห่านบิน มังกร และเสือเอเชีย
เศรษฐกิจไทยจากมุมมองของไทยและเทศ 2530. กรุงเทพฯ : คณะเศรษฐศาสตร์จุฬาล
งกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539, (อัดสำเนา).
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคริส เบเคอร์. เศรษฐกิจการเมืองไทยสมัยกรุงเทพฯ. เชียงใหม่ :
สำนักพิมพ์ตรีสิวิน, 2539.
- พร ภิศก. ปัจจัยที่ทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการจัดที่ทำกินให้กับราษฎรผู้ยากไร้ในพื้นที่ป่าสงวน
เสื่อมโทรม (คจก.) อพยพกลับไปทำกินเดิม : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดขอนแก่น. สาร
นิพนธ์หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารรัฐกิจ คณะรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537.
- พระไพศาล วิสาโล (บรรณาธิการ). โอบกอด : บทเรียนและแรงบันดาลใจในการพิทักษ์ป่าของ
ขบวนการชิบโก้. กรุงเทพฯ : กลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคม และโครงการสันติ
ภาพและการพัฒนา, 2534.

- พิทยา ว่องกุล. ยุทธศาสตร์ชุมชนชาติไทย. ใน ยกเครื่องเมืองไทย จินตนาการสู่ปี 2000, หน้า 616-687, กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.), 2539.
- ภาคภูมิ วิชานดิรวพันธ์. "ป่าชุมชนอีสาน," (สำเนา)
- มณีรัตน์ มิตรปราสาท. การก่อตัวขององค์กรประชาชนกับอำนาจประชาชน : ศึกษากรณีชุมชนประมงพื้นบ้าน อำเภอสีเกา จังหวัดตรัง. สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ปีที่ 18 ฉบับที่ 2 (มกราคม-มิถุนายน 2540) : 51-72.
- มานะ นาคำ. องค์กรชุมชนกับการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม. เอกสารประกอบการสัมมนา "ทางเลือกและศักยภาพชาวอีสาน" จัดโดยสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2539.
- ยศ สันตสมบัติ. สภาพอับจนปัญญาของนโยบายการป่าไม้ไทย. ใน วิพากษ์แผนแม่บทป่าไม้ : ความล้มเหลวในการอนุรักษ์ป่าของรัฐ, หน้า 121-132. กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2536.
- ยศ สันตสมบัติ. ท่าเกวียน. กรุงเทพฯ : คบไฟ, 2539.
- ยอดชาย ณ บัวใหญ่. คจก. อีกมุมหนึ่ง : สงครามยืดแย้งแผ่นดินราษฎรผู้ยากไร้. เสียงชุมชน 12(กุมภาพันธ์ 2535) :19-22.
- ยุทธชัย เฉลิมชัย. สังคมถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท ความใฝ่ฝันของ ผู้ใหญ่วิบูลย์ เข้มเฉลิม. กรุงเทพฯ : มูลนิธิसानแสงอรุณ, 2539.
- รังสรรค์ ชนะพรพันธุ์. สังคมเศรษฐกิจไทยในทศวรรษ 2550 : ยุทธศาสตร์การพัฒนาในกระแสโลกาวัต. กรุงเทพฯ : คบไฟ, 2538.
- รังสรรค์ ชนะพรพันธุ์. สู่ทางใหม่ของเศรษฐกิจไทย : การปรับเปลี่ยนจากสถานะฐานการผลิตแรงงานราคาถูก. ใน อภิญา รัตนมงคลมาศ และ จูตินันท์ พงษ์สุทธิรักษ์ (บรรณาธิการ), ประเทศไทยมุ่งเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ประเด็นสำคัญในนโยบายสาธารณะและต่างประเทศของไทยในทศวรรษหน้า. หน้า 33 - 40. กรุงเทพฯ : สถาบันศึกษาความมั่นคงและนานาชาติ, 2537.
- รังสรรค์ ชนะพรพันธุ์. โลกาวัตกับสังคมเศรษฐกิจไทย. ใน สังคีต พิริยะรังสรรค์ และ ผาสุก พงษ์ไพจิตร (บรรณาธิการ), โลกาวัตกับสังคมเศรษฐกิจไทย, หน้า 59 - 79. กรุงเทพฯ : ศูนย์เศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- รัชดา ฉายสวัสดิ์. ความสัมพันธ์ของนโยบายป่าไม้-ที่ดินแห่งชาติต่อผลกระทบการถือครองที่ดินของประชาชน : ศึกษากรณีโครงการ คจก. ใน ปริญา นุตาลัย ชงชัย พรรณสวัสดิ์ และวันชัย โสภณสกุลรัตน์ (บรรณาธิการ), สิ่งแวดล้อม'35, หน้า 138-155. กรุงเทพฯ : 2535.
- รววิทย์ เจริญเลิศ. พัฒนาการเศรษฐกิจเปรียบเทียบ. กรุงเทพฯ : คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

- วรวิทย์ เจริญเลิศ. เศรษฐกิจไทยในระบบเศรษฐกิจโลก. ใน ผาสุก พงษ์ไพจิตร และสังสิต พิริยะรังสรรค์ (บรรณาธิการ), พลวัตไทย : มุมมองจากเศรษฐศาสตร์การเมือง, หน้า 27-45. กรุงเทพฯ : ศูนย์เศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.
- วรวิทย์ เจริญเลิศ. เศรษฐกิจไทยภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์. ใน สังสิต พิริยะรังสรรค์ และผาสุก พงษ์ไพจิตร (บรรณาธิการ), โลกาภิวัตน์กับสังคมเศรษฐกิจไทย, หน้า 81-111. กรุงเทพฯ : ศูนย์เศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- วิทยากร เชียงกุล. การพัฒนาทุนนิยมในประเทศไทย : ศึกษากรณีสังคมเกษตรภาคกลาง พ.ศ. 2503-2523. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ต้นหมาก, 2526.
- วิพัฒนาชัย พิมพ์หิน. เอกสารประกอบการสัมมนาทิศทางการพึ่งตนเอง องค์กรชาวบ้านป่าดงลาน ระหว่าง 11-12 กันยายน 2539. ขอนแก่น : โครงการพัฒนาและฟื้นฟูป่าดงลาน, 2539. (อัดสำเนา)
- วิเชียร แสงโชติ. การพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้าน. เอกสารประกอบการสัมมนา "ทางเลือกและศักยภาพชาวอีสาน" จัดโดยสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2539.
- วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ. บรรณาธิการ. เกษตรกรรมทางเลือก หนทางรอดของเกษตรกรรมไทย กรุงเทพฯ : เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก, 2535.
- ศรีสุวรรณ ควรขจร. ข้อพิจารณาบางประการเพื่อปรับปรุงแนวทางการจัดการที่ดินในเขตป่า. ใน ปริญา นุตาลัย ชงชัย พรรณสวัสดิ์ และวันชัย โสภณสกุลรัตน์ (บรรณาธิการ), สิ่งแวดล้อม'35, หน้า 156-162. กรุงเทพฯ : 2535.
- สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและคณะกรรมการประสานงานองค์กรเอกชนพัฒนาชนบท. เอกสารประกอบการสัมมนา นโยบายที่ดินกับการพัฒนาชนบทครั้งที่ 2 เรื่อง วิฤตการณ์ที่ดินเกษตรกรรมและทางเลือกในการแก้ปัญหา. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (อัดสำเนา)
- สภาคาทอเล็กแห่งประเทศไทย และองค์กรเซเบโม. รายงานวิจัยการดำรงอยู่ของชุมชนกระบวน การต่อสู้และการพัฒนา กรณีศึกษากลุ่มพัฒนาเขตจอมทองศูนย์สังคมพัฒนาเชียงใหม่. 2533.
- สมพันธ์ เตชะอธิก. สัมฤทธิ์ผลของโครงการจัดที่ดินกินให้กับราษฎรในพื้นที่ป่าสงวนเสื่อมโทรม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต(พัฒนาสังคม) คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2535.
- สมพันธ์ เตชะอธิก. สัมฤทธิ์ผลของ คจก. ใน นิธิ เอียวศรีวงศ์ (บรรณาธิการ), คนธรรมดา, กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2536.

- สมพันธ์ เตชะอธิก. บรรณาธิการ. NGOs ทางเลือกแห่งพลังการเปลี่ยนแปลง. ขอนแก่น : คณะกรรมการประสานงานองค์กรเอกชนเพื่อการพัฒนาชนบท อีสาน, 2540.
- สมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ. การพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้าน. ขอนแก่น : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2540.
- สมภพ บุณนาค. เกษตรกรอีสานกับการต่อสู้เพื่อความอยู่รอด. ทางใหม่ 6 (พฤศจิกายน-ธันวาคม 2536) : 31-34.
- สมศักดิ์ เกิดสุขผล. บทเรียนจากโครงการพัฒนา : ศึกษาเปรียบเทียบกรณีโครงการพัฒนาเฉพาะพื้นที่ อ.พพบพระ จ.ตาก (พพพ.) กับโครงการจัดที่ทำกินให้กับราษฎรผู้ยากไร้ในพื้นที่ป่าสงวนเสื่อมโทรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (คจก. ตอ./น.) จังหวัดขอนแก่น. สารนิพนธ์หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารรัฐกิจ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.
- สมศักดิ์ สามัคคีธรรม. แนวคิดมาร์กซิสต์กับการศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงในสังคมชาวนาประเทศโลกที่ 3. กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2533.
- สมัชชาคนจน. สมัชชาคนจน. วารสารเศรษฐศาสตร์การเมือง 1(เมษายน 2540) : 86-93.
- สมัชชาคนจน. สมัชชาคนจนพลวัตขบวนการต่อสู้ของประชาชนเพื่อประชาธิปไตยและสิ่งแวดล้อม. วารสารเศรษฐศาสตร์การเมือง 3(ตุลาคม-ธันวาคม 2540) : 110-119.
- สมัชชาคนจน. สรุปผลการเจรจาสมัชชาคนจนและการแก้ไขปัญหาในรอบ 30 วัน จำแนกตามกลุ่มปัญหา 7 กลุ่ม. 2540. (อัดสำเนา)
- สมัชชาคนจน. สรุปภาพรวมการแก้ไขปัญหาสมัชชาคนจน สองเดือนภายหลังยุติการชุมนุม. 2540. (อัดสำเนา)
- สมัชชาคนจน. สรุปภาพรวมการแก้ไขปัญหาสมัชชาคนจนในช่วงรัฐบาล ฯพณฯ พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ. 2540. (อัดสำเนา)
- สมัชชาคนจน. ครบรอบ 2 ปีสมัชชาคนจน 2540. (อัดสำเนา)
- สมัชชาคนจน. สมุดปกดำสมัชชาคนจน ค่มือประชาชนยุคไอ เอ็ม เอฟ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กั๊กหัน, 2541.
- สังคม สัญจร. คน ป่า คจก. ใน กรรณิการ์ พรหมเสาร์ (บรรณาธิการ). ธรรมชาติ ทรัพยากร คนเดินดิน. หน้า 14-27. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการเผยแพร่และส่งเสริมงานพัฒนา, 2539.
- สิทธิพงษ์ ดิลกวานิช. การจัดการทรัพยากร ... ความยุติธรรมทางสังคมหรือทางสิ่งแวดล้อม? นิเวศวิทยา. ปีที่ 22 ฉบับที่ 2(พฤษภาคม-สิงหาคม 2538) : 26-32.
- สุธี ประศาสน์เศรษฐ และคณะ. สิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรท้องถิ่น. สำนักเลขาธิการสมัชชาชาวนาชาวไร่อีสานเพื่อการรับรองสิทธิที่ดินทำกินและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ, 2539, (อัดสำเนา).
- สุธี ประศาสน์เศรษฐ. แปดญาติดีว่าด้วยสมัชชาคนจน. วารสารเศรษฐศาสตร์การเมือง 1(เมษายน 2540) : 94-101.

- สุนีย์ สถาพร. สมัชชาคนจนในสายตาสื่อมวลชนต่างชาติ. อาทิตย์ 985(26 เมษายน-2 พฤษภาคม 2539) : 38-39.
- เสนห์ จามริก และคณะ. ใน เสนห์ จามริก และยศ สันตสมบัติ (บรรณาธิการ), ป่าชุมชนในประเทศไทย : แนวทางการพัฒนา เล่ม 1 ป่าฝนเขตร้อนกับภาพรวมป่าชุมชนในประเทศไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2536.
- อรนุช จันทรโคตร. สมัชชาคนจน ชุมชนหมู่บ้านทำเนียบกับการต่อสู้ที่เดิมพันด้วยชีวิต. ไทยโพสต์ (10 กุมภาพันธ์ 2540) : 2.
- อภิชัย พันธเสน. นโยบายและข้อเสนอในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ศึกษาจากประสบการณ์ของโครงการ คจก. กรุงเทพฯ : สถาบันนโยบายศึกษา สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2535.
- อภิชัย พันธเสน. "วิกฤติการณ์ป่า และทางออกในอนาคต," ใน สมัย อภาภิรม และเยาวนันท์ เชฎฐรัตน์ (บรรณาธิการ), สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2538, หน้า 112-125, กรุงเทพฯ : มูลนิธิโลกสีเขียว, 2538.
- อภิชัย พันธเสน. แนวคิด ทฤษฎี และภาพรวมของการพัฒนา. กรุงเทพฯ : มูลนิธิภูมิปัญญา, 2539.
- อภิชัย พันธเสน สมบูรณ์ ศิริประชัย และชัยยุทธ ปัญญาสวัสดิ์สุทธิ์. วิเคราะห์นโยบายยุคปฏิรูปจากแง่มุมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการเมือง. กรุงเทพฯ : สถาบันนโยบายศึกษา สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2534.
- อภิชัย พันธเสน และดวงมณี เลาวกุล. คุณภาพชีวิตคนไทยในคริสต์ศตวรรษหน้า. ในเศรษฐกิจไทย ค.ศ. 2000, กรุงเทพฯ : คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. การเปลี่ยนแปลงสังคมกับศักยภาพของชุมชนไทย. ใน ฉลอง สุนทรวาณิชย์ (บรรณาธิการ), วิพากษ์สังคมไทย. หน้า 151-191. กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2538.
- เอนก นาคะบุตร. ความขัดแย้งทางสังคม : การใช้ทรัพยากรธรรมชาติท่ามกลางกระแส NIC's ภาพรวมของปัญหา ทางออกและทางเลือกการพัฒนา. ใน คนกับดิน น้ำ ป่าจุดเปลี่ยนแห่งความคิด. หน้า 23-33. กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2536.
- เอนก นาคะบุตร. พิทักษ์สิ่งแวดล้อม ยุทธศาสตร์ยุทธวิธีของประชาชน. ใน คนกับดิน น้ำ ป่าจุดเปลี่ยนแห่งความคิด. หน้า 39-42. กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2536.
- เออร์เนส แมนเดล. เศรษฐศาสตร์การเมืองเบื้องต้น. แปลโดย กนกศักดิ์ แก้วเทพ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2528.

เอกสาร

- ผลการดำเนินงานโครงการจัดที่ทำกินให้กับราษฎรผู้ยากไร้ ในพื้นที่ป่าสงวนเสื่อมโทรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2534. เสนาสาร ปีที่ 41 ฉบับที่ 794(มกราคม 2535) : 12-15.
- คจก. : โครงการปล้นจี้ที่ทำกินจากราษฎรผู้ยากไร้. ดีเคต : หมายเหตุแห่งทศวรรษ ปีที่ 1 ฉบับที่ 12 (มีนาคม 2535), : 52-56.
- สยามจดหมายเหตุ ปีที่ 17 ฉบับที่ 25(19-25 มิถุนายน 2535) : 686.
- สยามจดหมายเหตุ ปีที่ 17 ฉบับที่ 27(3-9 กรกฎาคม 2535) : 738-738.
- คจก. ทางออกที่ไม่เป็นธรรม. จดหมายข่าว คปอส. 8(กรกฎาคม 2535) : 12,16.
- โครงการจัดที่ทำกินเพื่อผู้ยากไร้ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. จามจุรี 2(2535) : 6-8.
- มือบ วิถีแห่งผู้ทุกข์ทนแตกต่างกันในความเหมือน. ผู้จัดการรายวัน (30-31ธันวาคม 2538) : 12.
- แต่ประชาชน "ชาวมือบ" ด้วยบ้านเมืองนี้มีปัญหา. ผู้จัดการรายวัน (30-31ธันวาคม 2538) : 14.
- พ.ร.บ. ป่าชุมชน ทางเลือกการมีส่วนร่วมในทรัพยากร. โลกสีเขียว 3(กรกฎาคม-สิงหาคม 2539) : 20-35.
- มือบยุครัฐบาลรักษาการณ์ สถานการณ์ไม่เปลี่ยนแปลง. กรุงเทพธุรกิจ จุดประกาย (26 ตุลาคม 2539) : 1.
- ชนชั้นกลางช่วยเหลือคนจน. กรุงเทพธุรกิจ จุดประกาย (20 มีนาคม 2540) : 3.
- ความเป็นมาการชุมนุมมหกรรมทวงสัญญา สมัชชาคนจน. เสียงประชาชน 1(ตุลาคม 2540) : 16-33.

ภาษาอังกฤษ

- Benford, Robert D. Social Movement. In Edgar F. Borgatta and Marie L. Borgatta (ed.), Encyclopedia of Sociology, pp. 1880-1887. New York : Macmillan Publishing, 1992.
- Brass, Tom. Introduction : The New Farmers' Movements in India. The Journal of Peasant Studies 21(April/July 1994) : 3-26.
- Huizer, G. Social Movements in the Underdevelopment of Development Dialectic : A View from Below. In S.C. Chew and R.A. Denmark (ed.), The Development of Underdevelopment, pp. 281-331. London : SAGE, 1996.
- Kakwani, Nanak and Krongkaew, Medhi. Big reduction in 'poverty'. in Bangkok Post Economic Review (Year-end) 1996, Bangkok Post(1 January 1997) : 21-23.
- Phongpaichit, Pasuk. The army's redistribution programme in forest reserves : Case study of the active exclusion of poor villages in northeastern Thailand. Thailand Development Newsletter 26(1994) : 33-40.
- Pickvance, Chris. Social Movement in the Transition from State Socialism : Convergence or Divergence?," In Louis Maheu (ed.), Social Movement and Social Classes : The Future of Collective Action, pp. 123-150. London : SAGE, 1995.
- Prasartset, Suthy. The Rise of NGOs as a Critical Social Movement in Thailand. Asian Exchange 11(1995) : 75-108.
- Rowlands, Jo. Empowerment examined. Development in Practice 5(May 1995) : 101-107.
- White, Sarah C. Depoliticising development : the uses and abuses of participation. Development in Practice 6(February 1996) : 6-15.
- Scott, Alan. Ideology and the new social movement. London : Unwin Hyman, 1990.
- 20-billion bath set to upgrade skilled labour "Unskilled" workers left to fend for themselves. Thailand Development Newsletter 27-28(1995).

สัมภาษณ์

1. นายวิพัฒนาชัย พิมพ์หิน ผู้ประสานงานโครงการพัฒนาและฟื้นฟูป่าดงลาน วันที่ 20,22 มีนาคม 2541
2. นายหนูเกณ จันทาสี เจ้าหน้าที่ชุมชนโครงการพัฒนาและฟื้นฟูป่าดงลาน วันที่ 19 มีนาคม 2540
3. นายสวาท อุปฮาท อาสาสมัครชาวบ้านโครงการพัฒนาและฟื้นฟูป่าดงลาน วันที่ 18 ตุลาคม 2540 และ 21 มีนาคม 2540
4. นายบุญเวช เจียมภูเขียว อาสาสมัครชาวบ้านโครงการพัฒนาและฟื้นฟูป่าดงลาน วันที่ 19 มีนาคม 2541
5. นางทองสุข เกาปล่อง วันที่ 18 ตุลาคม 2540
6. นายสมจิตร เอกวารี วันที่ 19 ตุลาคม 2540
7. นางทองเหรียญ สิงห์นวน ประธานกลุ่มสตรีบ้านนาอุดม วันที่ 21 มีนาคม 2541
8. นายจันดี อุทัยบุญ วันที่ 21 มีนาคม 2541
9. นายสมพงษ์ วงศ์สุวรรณ วันที่ 21 มีนาคม 2541
10. นายเต็ม โคตรสุโน 2 กรกฎาคม วันที่ 2541

ภาคผนวก ก.

พื้นที่ป่า และปฏิกริยาของรัฐในรูปแบบนโยบายต่างๆ

พ.ศ.	ร้อยละของพื้นที่ป่า	นโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้อง
2453	70.0	พรบ. รักษาป่า (ฉบับที่ 1) พ.ศ. 2456 เพื่อแสวงหาผลประโยชน์จากป่า โดยรัฐอย่างต่อเนื่องในระยะยาว
2504	53.3	นโยบายรักษาพื้นที่ป่าร้อยละ 50 ของพื้นที่ทั้งหมดในแผนพัฒนาฉบับที่ 1 (2504-09) มีการออก พรบ. ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 เพื่อให้มีผลในการสงวนพื้นที่ป่าร้อยละ 50 ตามนโยบายดังกล่าว
2510	48.0	นโยบายรักษาพื้นที่ป่าร้อยละ 40 ของพื้นที่ทั้งหมดในแผนพัฒนาฉบับที่ 3 (2515-2519) โดยการปรับลดพื้นที่ป่าให้สอดคล้องกับตัวเลขการลดลงของพื้นที่ป่าและสอดคล้องกับการเร่งขยายพื้นที่ทางการเกษตร อันเป็นการเร่งอัตราการพัฒนาของประเทศ
2526	29.3	ในปี 2528 ประกาศนโยบายป่าไม้แห่งชาติ รักษาพื้นที่ป่าไม้ไว้ร้อยละ 40 แยกเป็นป่าอนุรักษ์ร้อยละ 15 และป่าเศรษฐกิจร้อยละ 25 ของพื้นที่ทั้งหมด โดยหวังจะให้"ป่าเศรษฐกิจกันชน" เป็นพื้นที่ป้องกันรอบๆ พื้นที่ป่าอนุรักษ์ โดยขณะนั้นมีพื้นที่อนุรักษ์เพียงร้อยละ 9 ส่วนการปฏิบัติตามนโยบายนั้นคือการส่งเสริมการปลูกไม้ยูคาลิปตัสโดยธุรกิจเอกชนขนาดใหญ่และบริษัทข้ามชาติ พร้อมกับมีการเสริมด้วยโครงการ คจก. มีการอพยพราษฎรออกจากพื้นที่ป่าอนุรักษ์ในช่วงปี 2533-2354 แต่ทั้ง 2 โครงการได้รับการคัดค้านต่อต้านเป็นอันมากจนกระทั่งมีการยกเลิกโครงการ คจก.โดยเด็ดขาดในเดือนกรกฎาคม 2535
2532	27.9	เกิดน้ำท่วมใหญ่และโคลนถล่มในหลายจังหวัดภาคใต้ มีผลให้รัฐบาลประกาศ "ปิดป่า" เดือนมกราคม 2535 เริ่มมีแนวคิดที่จะขยายพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ความล้มเหลวของ "โครงการป่าเศรษฐกิจ" โดยธุรกิจเอกชนขนาดใหญ่และบริษัทข้ามชาติ และโครงการ คจก. ทำให้มีการเปลี่ยนนโยบายมาเป็นการเพิ่มพื้นที่ป่าอนุรักษ์ร้อยละ 25 ป่าเศรษฐกิจร้อยละ 15 ในทางปฏิบัติมิได้มีการพูดถึงป่าเศรษฐกิจมากนัก
2534	26.7	ประกาศพื้นที่อนุรักษ์ร้อยละ 2735 ของพื้นที่ทั้งหมดในปี 2535 เป็นที่น่าสังเกตว่านับเป็นครั้งแรกที่มีการกำหนดให้พื้นที่ป่าอนุรักษ์สูงกว่าพื้นที่ป่าที่มีอยู่จริง

ที่มา : อภิชาติ พันธเสน, "วิกฤติการณ์ป่า และทางออกในอนาคต," ในสถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2538, สมัย อาภาภิรม และเยาวนันท์ เชษฐรัตน์,บรรณาธิการ, กรุงเทพฯ : มูลนิธิโลกสีเขียว, 2538, หน้า 116.

ภาคผนวก ข.

มติคณะรัฐมนตรี 23 มิถุนายน 2535¹

นายอานันท์ ปันยารชุน นายกรัฐมนตรี ได้มีคำสั่งที่ 118/2535 ลงวันที่ 23 มิถุนายน 2535 แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาโครงการจัดที่ทำกินให้กับราษฎรผู้ยากไร้ในพื้นที่ป่าสงวนเสื่อมโทรม โดยมีปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และมีกรรมการ 15 คนประกอบด้วย

1. ผู้แทนสำนักนายกรัฐมนตรี
2. ผู้แทนปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
3. ผู้แทนกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน
4. อธิบดีกรมการปกครอง
5. ผู้แทนกรมพัฒนาชุมชน
6. ผู้ว่าราชการจังหวัดในเขตพื้นที่ที่มี คจก.
7. อธิบดีกรมป่าไม้
8. เลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดิน
9. อธิการบดีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หรือผู้แทน
10. อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หรือผู้แทน
11. อธิการบดีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ หรือผู้แทน
12. ผู้อำนวยการมูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย
13. ผู้แทนสมาคมพัฒนาประชากร และชุมชน
14. เจ้าหน้าที่สำนักนายกรัฐมนตรี 2 คนเป็นกรรมการและเลขานุการ และกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการชุดนี้มีอำนาจหน้าที่พิจารณาทบทวนหลักการ และแผนงานตามโครงการที่ได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรี แล้วพิจารณาทบทวนวิธีการปฏิบัติงาน และการจัดองค์กรของโครงการ พิจารณาเสนอแนะวิธีการแก้ไข หรือป้องกันมิให้เกิดปัญหาอันเนื่องมาจากการปฏิบัติงานของโครงการ โดยให้มีการรับฟังข้อคิดเห็นจากประชาชนกลุ่มต่างๆ เพื่อประกอบการพิจารณาตัดสินใจ แต่งตั้งคณะกรรมการได้ตามความจำเป็นและเหมาะสมไปปฏิบัติงานอื่นใดตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย และเสนอรายงานต่อคณะรัฐมนตรีภายใน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง

¹ สยามจดหมายเหตุ, ปีที่ 17 ฉบับที่ 25(19-25 มิถุนายน 2535) หน้า 686.

ผลการประชุมคณะรัฐมนตรี 7 กรกฎาคม 2535²

การประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2535 ณ ตึกบัญชาการ ทำเนียบรัฐบาล โดยมีนายอานันท์ ปันยารชุน นายกรัฐมนตรี เป็นประธาน ที่ประชุมได้พิจารณา ผลการเจรจาตกลงกับราษฎรที่ชุมนุมประท้วง คจก. ของราษฎรที่อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

คณะรัฐมนตรีรับทราบผลการเจรจาตกลงกับราษฎรที่ชุมนุมประท้วงโครงการจัดสรรที่ทำกินให้กับราษฎรผู้ยากไร้ในพื้นที่ป่าสงวนเสื่อมโทรม (คจก.) ของราษฎรที่อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ตามที่นายอานันท์ ปันยารชุน นายกรัฐมนตรีมีบัญชาให้นายเอนก สิทธิประศาสน์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย และคณะเป็นผู้แทนไปเจรจาเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2535 สรุปได้ดังนี้

ผลการเจรจาทั้ง 2 ฝ่ายมีข้อตกลงร่วมกัน 3 ประการคือ

ข้อตกลงที่ 1

1. โครงการปี 2536 เป็นต้นไปให้ยกเลิก
2. โครงการปี 2535 ที่ยังไม่ได้ดำเนินการให้ยกเลิก
3. โครงการปี 2535 ที่ดำเนินการแล้วแต่ยังไม่มีการอพยพให้ยับยั้ง
4. โครงการปี 2534 ที่ดำเนินการแล้ว อพยพแล้ว ให้ยับยั้งการอพยพกลับ

โดยข้อ 3 และ 4 ให้รอผลการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณา คจก. ไม่เกินวันที่ 23 กรกฎาคม 2535

ทั้งนี้ ข้อตกลงดังกล่าวเป็นการทำความเข้าใจให้ชัดเจนตรงกันกับมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2535 ที่ให้ยกเลิกเป้าหมายการดำเนินงาน คจก. ที่คณะรัฐมนตรีได้เคยมีมติอนุมัติไว้แล้วกับการยับยั้งการดำเนินงานในพื้นที่ที่ยังไม่มีการดำเนินงานไว้ก่อน ส่วนโครงการใดที่เริ่มดำเนินการแล้วแต่ยังไม่มีการอพยพราษฎรเสร็จสิ้นให้ยับยั้งการอพยพไว้ก่อน และที่อพยพแล้วก็ระงับการอพยพกลับเช่นกัน

ข้อตกลงที่ 2

นายอานันท์ ปันยารชุน นายกรัฐมนตรี เห็นชอบตามข้อเรียกร้องของราษฎร โดยให้ราษฎรที่ประสงค์จะกลับไปในที่ดินทำกินเดิมไปได้ก่อน ทั้งนี้กรมป่าไม้ คณะกรรมการชาวบ้าน สมัชชาชนวนาชาวไร่ฯ จะร่วมมือดูแลไม่ให้เกิดการบุกรุกเพิ่มเติมในพื้นที่อนุรักษ์จนกว่าจะสามารถจัดสรรที่ดินใหม่โดยการพิจารณาของกรมป่าไม้ คณะกรรมการชาวบ้าน สมัชชาชนวนาชาวไร่ และครอบครัวผู้อพยพ พิจารณาเห็นชอบร่วมกัน

² สยามจดหมายเหตุ, ปีที่ 17 ฉบับที่ 27(3-9 กรกฎาคม 2535) หน้า 737-738.

ข้อตกลงดังกล่าวเป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เพราะว่าขณะนี้เริ่มต้นฤดูกาลเพาะปลูกแล้วแต่ยังมีราษฎรที่ยังไม่สามารถเข้าไปในที่ทำกินที่ทางการจัดให้ได้เนื่องจากสาเหตุต่างๆ กันในแต่ละพื้นที่ เช่น พื้นที่ไม่พร้อมและไม่เหมาะสมต่อการเพาะปลูก พื้นที่ที่จัดไว้มีผู้ครอบครองอยู่เดิมยังไม่สามารถเจรจาตกลงกันได้ และราษฎรเองต้องการของกลับไปในที่ทำกินเดิมเป็นการชั่วคราวเท่านั้นจนกว่ารัฐบาลจะสามารถจัดที่ทำกินที่เหมาะสมให้ได้ และการขอลกลับไปที่ดินนั้นเป็นการขอกลับไปที่ทำกินเท่านั้น ไม่ใช่เพื่ออยู่อาศัยและมีที่ดินที่จะฝ่าฝืนกฎหมาย หรือเข้าไปอยู่ในพื้นที่อนุรักษ์ เขตหวงห้ามแต่อย่างใด อีกทั้งยังเห็นด้วยกับการที่ทางราชการจะต้องจัดที่ทำกินให้กับราษฎรด้วย

ข้อตกลงที่ 3

ผู้ถูกจับกุมจะขอต่อสู้คดีจนกว่าศาลจะตัดสิน หากจะต้องเสียค่าปรับนั้น นายเอนก สิทธิประศาสน์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ยินดีช่วยออกให้

อเนกกระทรวงมหาดไทยได้จัดประชุมผู้ว่าราชการจังหวัดที่มี คจก. ในความรับผิดชอบรวม 17 จังหวัดแล้ว ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัดได้ยืนยันว่าสามารถรับไปปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรีได้ นอกจากนี้ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีในฐานะประธานกรรมการ คจก. ได้แจ้งให้ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีทราบว่าจะพิจารณาเรื่องดังกล่าวให้แล้วเสร็จในวันที่ 20 กรกฎาคม 2535 และจะสามารถนำเรื่องนี้ให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาได้ในวันที่ 21 กรกฎาคม 2535

ภาคผนวก ค.

ประมวลประเด็นปัญหาของสมาชิกคนจนในมหกรรมทวงสัญญาสมาชิกคนจน 1³

1. กลุ่มปัญหาที่เกิดจากการสร้างเขื่อน

1.1 ผลกระทบจากโครงการที่ยังไม่ดำเนินการก่อสร้าง

ชื่อโครงการ	ชาวบ้านที่ได้รับความเดือดร้อน
โครงการแก่งเสือเต้น	ด.สะเอียบ อ.สอง จ.แพร่
โครงการผันน้ำแม่ละเมา	บ้านปู่แป้ ด.พะวอ อ.แม่สอด จ.ตาก
โครงการเขื่อนท่าแซะ	อ.รับร้อ จ.ชุมพร
โครงการเขื่อนโป่งขุนเพชร	อ.เทพสถิตย์ จ.ชัยภูมิ
โครงการเขื่อนชัยมงคล	อ.เทพสถิตย์ จ.ชัยภูมิ

1.2 ผลกระทบจากเขื่อนที่กำลังสร้าง

โครงการผายหัวนา	ด.สะท่าย อ.กันทรารมย์ จ.ศรีสะเกษ
โครงการลำคันฉู	อ.บำเหน็จณรงค์ อ.เทพสถิตย์ จ.ชัยภูมิ

1.3 ผลกระทบจากเขื่อนที่สร้างเสร็จแล้ว

เขื่อนปากมูล	อ.โขงเจียม จ.อุบลราชธานี
เขื่อนสิรินธร	อ.พิบูลมังสาหาร/อ.บุญศรี จ.อุบลราชธานี
วังบายศรี	อ.เทพสถิตย์ จ.ชัยภูมิ
เขื่อนยางบ้านโต้น	อ.บ้านเหลื่อม จ.นครราชสีมา
โครงการขุดลอกหนองน้ำขุ่น	บ.อัมพวัน อ.แก่งสนามนาง จ.นครราชสีมา
เขื่อนราษีไศล	อ.ราษีไศล จ.ศรีสะเกษ
โครงการชลประทานน้ำพรม(โนนขวา)	ด.โนนทอง อ.เกษตรสมบูรณ์ จ.ชัยภูมิ
โครงการชลประทานเขื่อนน้ำพรม	ด.โนนทอง อ.เกษตรสมบูรณ์ จ.ชัยภูมิ

³ "มือบคนจน ข้อเสนอที่ยังไม่มีคำตอบจาก บรรหาร," สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 46 (14-20 เมษายน 2539) : 9.

2. กลุ่มปัญหาป่าไม้ที่ดิน

2.1 ปัญหาจากการปลูกสวนป่ายุคาลิปต์ส

สวนป่าสังขะ	ต.ดาดก/ต.พระแก้ว อ.สังขะ จ.สุรินทร์
สวนป่าคำตู่	อ.โพธิ์ไทร จ.ร้อยเอ็ด
โครงการพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้	อ.สุวรรณภูมิ/อ.เกษตรวิสัย จ.ร้อยเอ็ด
สวนป่าดงมะไฟ	อ.ทรายมูล/อ.เมือง จ.ยโสธร
สวนป่าดงหัวกอง	อ.เลิงนกไท จ.ยโสธร
ดงนางชีคีแลน	อ.ตระการพืชผล จ.อุบลราชธานี

2.2 ป่าอนุรักษ์ที่ทับที่ทำกิน

ป่าดงขุ่มดำ	จ.อุบลราชธานี
ป่าดงแม่แฝด	จ.ร้อยเอ็ด
ป่านายางกลัด	จ.ชัยภูมิ

2.3 ป่าสงวนแห่งชาติที่ทับที่ทำกิน

ป่าสงวนแห่งชาติดงช้า	กิ่งอ.ชำสูง จ.ขอนแก่น
ป่าดงนางชีคีแลน	อ.ตระการพืชผล จ.อุบลราชธานี
ป่าสงวนแห่งชาติดงลาน	อ.สีชมพู จ.ขอนแก่น
โครงการพัฒนาป่าสงวนแห่งชาติดงลาน โครงการ 3	อ.สีชมพู จ.ขอนแก่น
ป่าสงวนแห่งชาติดงแม่แฝด	อ.เสนางคณิศร จ.ยโสธร
ป่าดงคำเตื่อย	ต.ปากอ จ. ยโสธร

2.4 อุทยานแห่งชาติที่ทับที่ทำกิน

อุทยานแห่งชาติภูผาม่าน	จ.ขอนแก่น
อุทยานแห่งชาติ	จ.เลย
อุทยานดาดโตน	จ.ชัยภูมิ
อุทยานแห่งชาติภูพาน	จ.สกลนคร
อุทยานแห่งชาติตากสินมหาราช	จ.ตาก
อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ	จ.อุบลราชธานี
อุทยานภูสระดอกบัว	จ.ยโสธร
อุทยานแห่งชาติบ้านหินสั่ว	จ.ชัยภูมิ
อุทยานแห่งชาติภูผาแต้ม	จ.อุบลราชธานี

2.5 ที่สาธารณะทับที่ทำกิน

ที่สาธารณะทุ่งชำเสี้ยว	อ.เกษตรสมบูรณ์ จ.ชัยภูมิ
ที่สาธารณะดอนห้วยหญ้า	อ.พิบูลย์มังสาหาร จ.อุบลราชธานี
ที่สาธารณะโคกดอนบาก	จ.อำนาจเจริญ
ที่สาธารณะของบ้านดุงลุง	อ.โขงเจียม จ.อุบลราชธานี

2.6 ปัญหาเอกสารสิทธิ์

ต.กระนวน	กิ่งอ.ชำสูง จ.ขอนแก่น
บ.วังสะแบงใต้ บ้านวังใหม่	อ.โขงเจียม จ.อุบลราชธานี

3. กลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากโครงการของรัฐ

การสร้างศูนย์ราชการบ้านโพธิ์เขียว	อ.เมือง จ.สุพรรณบุรี
การพัฒนาด่านช่องเม็ก	อ.สิรินธร จ.อุบลราชธานี
หมู่บ้านทหารผ่านศึกทับที่ทำกินราษฎร	อ.ชานุมาน จ.อุบลราชธานี
นิคมอุตสาหกรรมคำสมิง	อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี

4. กลุ่มแรงงาน ผู้ป่วยจากการทำงานและสิ่งแวดล้อม

5. กลุ่มปัญหาชุมชนแออัด

6. เรียกร้องให้แก้ปัญหากรณีการละเมิดสิทธิมนุษยชน ช่มชู้ คุกคาม เช่นฆ่าผู้นำชาวบ้าน

ภาคผนวก ง.

ประมวลประเด็นปัญหาของสมัชชาคนจนในมหกรรมทวงสัญญาสมัชชาคนจน 2⁴

1. กลุ่มปัญหาป่าไม้และที่ดิน 87 กรณี

1.1 ปัญหาที่ดินสาธารณประโยชน์ 15 กรณี

วันที่ ครม. มีมติ	กรณีปัญหา
11 ก.พ. 40	<ol style="list-style-type: none"> 1. ที่สาธารณประโยชน์หนองม้า จ.มุกดาหาร 2. ที่สาธารณประโยชน์บ้านวังใหม่ จ.อุบลราชธานี 3. ที่สาธารณประโยชน์โคกดอนบาก จ.อำนาจเจริญ 4. ที่สาธารณประโยชน์โคกหนองรังกา จ.นครราชสีมา 5. ที่สาธารณประโยชน์บ้านน้ำเมา จ.นครราชสีมา 6. ที่สาธารณประโยชน์โคกป่าเป่า จ.กาฬสินธุ์ 7. ที่สาธารณประโยชน์ป่าดอนหนังโงง ดอนกลาง จ.ร้อยเอ็ด 8. ที่สาธารณประโยชน์ดอนห้วยหญ้า จ.อุบลราชธานี 9. ที่สาธารณประโยชน์บ้านไร่ จ.ชัยภูมิ 10. ที่สาธารณประโยชน์นิคมสร้างตนเองดอยเต่า จ.เชียงใหม่ 11. ที่สาธารณประโยชน์ศรีเตี้ย จ.ลำพูน 12. ที่สาธารณประโยชน์ดงขี้เหล็ก จ.ลำพูน 13. ที่สาธารณประโยชน์เหล่าปงเสื่อ จ.ลำพูน 14. ที่สาธารณประโยชน์ห้วยน้ำเย็น จ.ลำพูน 15. ที่สาธารณประโยชน์ทุ่งพันขัน จ.สกลนคร

ผลการเจรจากลุ่มย่อยที่สาธารณประโยชน์โดยสรุป จะเป็นการตั้งคณะกรรมการเพื่อแก้ไขปัญหาในแต่ละกรณี ทั้งนี้หากใช้ที่สาธารณประโยชน์ร่วมกันให้เพิกถอน หรือหากราษฎรครอบครองมาก่อนการประกาศใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2479 จะออกเอกสารสิทธิให้

บางพื้นที่เรียกร้องให้ออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (นสล.) หรือให้เพิกถอนเอกสารนส.3 ที่ออกโดยมิชอบในที่ สาธารณประโยชน์

⁴ "ความเป็นมาการประชุมมหกรรมทวงสัญญา สมัชชาคนจน." เสียงประชาชน 1 (ตุลาคม 2540) : 21-32. และ กองเลขานุการสมัชชาคนจน, "สรุปผลการเจรจาสมัชชาคนจนและการแก้ไขปัญหาในรอบ 30 วัน จำแนกตามกลุ่มปัญหา 7 กลุ่ม." 2540ค. (สำเนา)

1.2 ปัญหาป่าไม้รวม 69 กรณี

วันที่ ครม. มีมติ	กรณีปัญหา
11 ก.พ. 40	1. สวนป่าสังขะ จ.สุรินทร์
18 ก.พ. 40 (9 กรณี ประกอบด้วย ป่าสงวนแห่งชาติพื้นที่ ป่าเศรษฐกิจ 8 กรณีและ ป่าไม้ถาวร 1 กรณี)	2. ป่าดงเซกา จ.หนองคาย 3. ป่าดงภูโหล่น จ.อุบลราชธานี 4. ป่าดงชมพูวาน ดงกะเมือ จ.สกลนคร 5. ป่านายงกลัก ม.1,2,4 ต.โคกเพชรพัฒนา อ.บำเหน็จณรงค์ ม. 4,6,9 ต.ห้วยยายจิว ม.6 ต.บ้านไร่ อ.เทพสถิต จ.ชัยภูมิ 6. ป่าดงแปลงหมู 2 จ.มุกดาหาร 7. ป่าตาพระยา จ.สระแก้ว 8. ป่าครบุรี บ.ชัยระวีง จ.นครราชสีมา 9. ป่าดงชำ กิ่งอ.ท่าสูง จ.ขอนแก่น 10. ป่าไม้ถาวรตามมติครม. ป่าดงบังอีฝั่งห้วยทม จ.อำนาจเจริญ
25 ก.พ. 40 (กลุ่มปัญหาสวนป่า 4 กรณี)	11. สวนป่ายุคาลิปตัส และหมู่บ้านป่าไม้ บ.ชำจำปา อ.สีชมพู จ.ขอนแก่น 12. สวนป่าดงเค็ง จ.ร้อยเอ็ด 13. สวนป่าบ้านนาอ่าง จ.สกลนคร 14. สวนป่าสร้างค้อ จ.สกลนคร
11 มี.ค. 40(12 กรณี) วันที่ 18 มี.ค. 1,17,29 เม.ย. 2540 เพิ่มจำนวน ชื่ออุทยาน	15. ป่าสงวนแห่งชาติดงชำ อ.น้ำพอง จ.ขอนแก่น 16. ป่าไม้ถาวรตามมติ ครม. ป่าดงเขาภูเวียง จ.ขอนแก่น ทัณฑ์ นส. 3 17. ป่าโนนสังรังแร้ง จ.อุบลราชธานี 18. ป่าดงลาน(โชนอี) อ.สีชมพู จ.ขอนแก่น 19. ป่านายงกลัก บ.ห้วยทับนาย บ.ห้วยหินฝน ต.โคกสะอาด อ.บำเหน็จณรงค์/ บ.ทุ่งเวียง ต.โป่งนก อ.เทพสถิต จ.ชัยภูมิ 20. ป่าอนุรักษ์ป่าดงชุมดำ จ.อุบลราชธานี 21. ป่าอนุรักษ์ป่าดงคำเตื่อย แปลงที่ 1 บ.หนองแมงดา จ.อำนาจเจริญ 22. ป่าอนุรักษ์ป่าดงหมู อ.ธาตุพนม จ.นครพนม 23. ป่าอนุรักษ์ป่าดงแม่แฝด จ.กาฬสินธุ์ 24. ป่าอนุรักษ์ป่าแก้งกะอาม บำมหาชัย จ.กาฬสินธุ์ 25. โครงการหมู่บ้านป่าไม้ อ.ท่าตะเกียบ จ.ฉะเชิงเทรา 26. สวนป่าดงมะไฟ จ.ยโสธร

18 มี.ค. 40	27. ป่าอนุรักษ์ป่าดงหมูแปลงที่ 1 จ.มุกดาหาร 28. ป่าอนุรักษ์ป่าดงแม่แฝด จ.ร้อยเอ็ด 29. สวนป่ายุคาลิปตัส อ.โพธิ์ชัย จ.ร้อยเอ็ด 30. การฟื้นฟูอาชีพป่าภูลังกา จ.นครพนม ป่าดงลาน อ.สีชมพู จ.ขอนแก่น(พื้นที่กรณีที่ 18) 31. ป่าดงบังอีตองหัวกอง จ.อำนาจเจริญ
1 เม.ย. 40	32. ป่าดงหินกอง จ.อุบลราชธานี 33. ป่าหลังภู จ.อำนาจเจริญ -ขอแก้มติ ครม. วันที่ 25 ก.พ. 2540 กรณีที่ 12 หลักการ
17 เม.ย. 40	แก้ไขปัญหาพื้นที่ป่าอนุรักษ์ภาคเหนือ 19 กรณี 107 หมู่บ้าน
29 เม.ย. 40	34. อุทยานแห่งชาติภูพาน จ.สกลนคร 35. อุทยานแห่งชาติห้วยหวด อ.เจ้างอย จ.สกลนคร 36. อุทยานแห่งชาติภูผาม่าน จ.ขอนแก่นและจ.เลย 37. อุทยานแห่งชาติภูพาน(บ้านใหม่พัฒนา) จ.สกลนคร 38. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยทับทัน-ห้วยสำราญ จ.สุรินทร์และ จ.ศรีสะเกษ 39. ป่าแก้งกะอาม บ.ดงบัง บ.แก้งกะอาม จ.กาฬสินธุ์ 40. ป่าดงแปลงหมูแปลงที่3 (เขตอุทยานแห่งชาติห้วยหวด) 41. อุทยานแห่งชาติภูเก้าภูพานคำ จ.หนองบัวลำภู 42. อุทยานแห่งชาติทับลาน จ.นครราชสีมา 43. อุทยานแห่งชาติภูสระดอกบัว จ.อำนาจเจริญ 44. อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ จ.อุบลราชธานี 45. ป่าเขาเตียน เขาลือลั่น ป่าปากช่อง-หมูสี จ.นครราชสีมา 46. ป่าดงพญาเย็น จ.นครราชสีมา 47. อุทยานแห่งชาติภูผาแต้ม จ.อุบลราชธานี 48. ป่าดงเมฆา จ.นครพนม 49. อุทยานแห่งชาติปางสีดา จ.สระแก้ว 50. ปัญหาชดเชยผู้ได้รับผลกระทบจาก คจก. ป่านายางกลัด บ.เทพพนา บ.โนนสวรรค์ จ.ชัยภูมิ -ปัญหาค่าชดเชยได้รับผลกระทบจาก คจก. ป่าดงลาน จ.ขอนแก่น(พื้นที่เดียวกับกรณีที่ 18)

29 เม.ย. 40	<p style="text-align: center;"><u>ป่าอนุรักษ์ภาคเหนือ (อุทยานเขตรักษาพันธุ์ฯ ป่าต้นน้ำ ชั้นหนึ่ง) รวม 19 กรณี 107 หมู่บ้าน</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 51. อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ อ.แม่แจ่ม กิ่งอ.ดอยหล่อ อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ 52. อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 53. อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน กิ่งอ.เมืองปาน จ.ลำปาง 54. อุทยานแห่งชาติดอยหลวง อ.แม่สรวย อ.พาน จ.เชียงราย 55. อุทยานแห่งชาติดากสินมหาราช บ้านปู่แป้ อ.แม่สอด จ.ตาก 56. อุทยานแห่งชาติศรีลานนา อ.เชียงดาว อ.พร้าว จ.เชียงใหม่ 57. อุทยานแห่งชาติขุนตาน อ.แม่ทา จ.ลำพูน 58. อุทยานแห่งชาติออบหลวง อ.ฮอด จ.เชียงใหม่ 59. อุทยานแห่งชาติคลองวังเจ้า บ้านโล๊ะโค๊ะ จ.กำแพงเพชร 60. อุทยานแห่งชาติน้ำตกแม่สุรินทร์ จ.แม่ฮ่องสอน 61. เขตเตรียมการประกาศอุทยานแห่งชาติแม่ตะไคร้ อ.ดอย สะเก็ด จ.เชียงใหม่ 62. เขตเตรียมการประกาศอุทยานแห่งชาติออบขาน อ.สะเมิง อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่ 63. เขตเตรียมการประกาศอุทยานแห่งชาติถ้ำผาไท อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง 64. เขตเตรียมการประกาศอุทยานแห่งชาติดอยเวียงผา อ.แม่สร วย จ.เชียงราย 65. เขตเตรียมการประกาศอุทยานแห่งชาติขุนแจ อ.สะเมิง จ.เชียงราย 66. เขตเตรียมการประกาศอุทยานแห่งชาติดอยภูคา อ.บัว จ. น่าน 67. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดอยผาเมือง อ.ทุ่งหัวช้าง จ.ลำพูน 68. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดอยเชียงดาว อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ 69. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอมก๋อย อ.อมก๋อย จ.เชียงใหม่
-------------	--

ผลการเจรจาในกลุ่มปัญหาป่าไม้โดยสรุป ข้อกำหนดแนวทางกระบวนการในการแก้
ปัญหาเพื่อเฟิกถอนสภาพพื้นที่ออกจากที่อยู่อาศัย ที่ทำกินและป่าชุมชน ออกจากพื้นที่ของชาว
บ้านและรับรองสิทธิแก่ราษฎร โดยในแต่ละขั้นตอนจะระบุเงื่อนไขเวลาทำกับซึ่งใช้เวลาเฉลี่ย
ประมาณ 2 ปี

1.3 ที่ราชพัสดุ 3 กรณี

กรณีปัญหา	วันที่ ครม. มีมติ	สาระสำคัญ
1. ศูนย์ราชการ อ.กุดบาก จ.สกลนคร	11 ก.พ. 40	ราชการยืนยันไม่ได้ครอบครอง ทำประโยชน์ในพื้นที่ราษฎรที่ พิพาท
2. ราชพัสดุอากาศอำนวย จ.สกลนคร	18 มี.ค. 40 แก้ไข	หากราษฎรเห็นว่าไม่ถูกต้อง ให้ คัดค้านตามกระบวนการยุติธรรม
3. ที่ราชพัสดุ จ.นครราชสีมา	ถ้อยคำจาก “รับทราบ ผลการเจรจา” เป็น “เห็นชอบผลการเจรจา”	กระทรวงการคลังส่งมอบพื้นที่ให้ ดำเนินการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ภายใน 15 วัน ส่วนประเด็น กรมราชทัณฑ์ขอพื้นที่ไว้ใช้ใน ราชการยังไม่มีข้อยุติ

ผลการเจรจาจากกลุ่มย่อยที่ราชพัสดุแนวทางการแก้ไขปัญหายังใช้กลไกทางราชการเป็นกระบวนการในการแก้ไขปัญหา แต่ระดับตอนจึงต้องใช้เวลายาวนาน แม้จะมีการกำกับควบคุมและดำเนินการที่แน่ชัดก็ตาม

ทั้งนี้กลุ่มปัญหาป่าไม้และที่ดินมีการตั้งคณะกรรมการเพื่อติดตามการแก้ปัญหา 2 ชุดได้แก่ คณะกรรมการแก้ไขปัญหาพื้นที่ป่าไม้ภาคเหนือ และคณะกรรมการแก้ไขปัญหาพื้นที่ป่าไม้ตามคำสั่งนายกรัฐมนตรี 156-25400 และ 151/2540 ตามลำดับ โดยมีนายประวัฒน์ อุดตะโมต รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นประธานทั้ง 2 ชุด

2. กลุ่มปัญหาเขื่อน 14 กรณี

กรณีปัญหา	วันที่ กรม. มี มติ	สาระสำคัญ	ผลการดำเนินงาน
1.ฝายยางบ้านโต้น จ.นครราชสีมา	4-18 ก . พ . 2540	เห็นชอบผลการเจรจา และอนุมัติงบกลางเพื่อ ช่วยเหลือราษฎรที่ได้รับ ผลกระทบจากการสร้าง เขื่อนทั้ง 6 เขื่อน	23 ครอบครัว 1,300 ไร่ ค่า ชดเชย 6,575,955 บาท
2.โครงการหนองน้ำขุ่น จ.นครราชสีมา			29 ครอบครัว 321 ไร่ ค่า ชดเชย 6,555,912 บาท
3.เขื่อนวังบายศรี จ.ชัยภูมิ			11 ครอบครัว 168 ไร่ ค่า ชดเชย 3,360,000 บาท
4.เขื่อนห้วยสะแบก จ.ชัยภูมิ			89 ครอบครัว 3,453 ไร่ ค่า ชดเชย 110,519,250 บาท
5.เขื่อนลำคันทอง จ.ชัยภูมิ			263 ครอบครัว ค่าชดเชย 78 ล้านบาท
6.เขื่อนห้วยขอนแก่น จ.เพชรบูรณ์			101 ครอบครัว 661 ไร่ ค่า ชดเชย 9,941,250 บาท
7.ฝายราชสีไศล อ.ราชสีไศล จ.ศรีสะเกษ อ.โพนทราย จ.ร้อยเอ็ด อ.รัตนบุรี จ.สุรินทร์	1 เม.ย. 40	รับทราบผลการเจรจา และให้ ร.ม.ช.อดิศร เสนอ เรื่องให้ กรม. พิจารณา เรื่องการช่วยเหลือพร้อม กับกรณีของเขื่อนสิรินธร และเขื่อนปากมูล ให้ ร.ม.ช.อดิศร รีบไปเร่ง ดำเนินการจ่ายเงินให้แก่ ราษฎร	มติ กรม. ไม่ระบุที่มาของ งบประมาณจึงต้องทำ หนังสือให้ ร.ม.ช.อดิศร ยิน ยันการใช้งบประมาณกลาง กรม. จากนั้นกรมพัฒนา และส่งเสริมพลังงานต้องทำ เรื่องอนุมัติใช้งบประมาณ ส่วนคณะกรรมการ
	29 เม.ย. 40	กรม. มีมติให้ใช้งบ ประมาณในวงเงิน 363,484,000 บาท ให้กับ ราษฎรที่จะได้รับชดเชย 1,154 รายเนื้อที่ 11,358 ไร่ในราคาไร่ละ 32,000 บาท	การแต่งตั้งแล้ว 3 ชุดคือชุด ป้องกันน้ำท่วมฯ ชุด พิจารณาการเสียโอกาส และชุดตรวจสอบผู้เดือด ร้อนรุ่นที่ 2 (3 พื้นที่ 3 ชุด) กำลังตรวจสอบรุ่นที่ 2 เพื่อ ไม่ให้ซ้อนทับรุ่นที่ 1

8. เชื้อนปากมูล 9. เชื้อนสิรินธร จ.อุบลราชธานี	29 เม.ย. 40	เห็นชอบผลการเจรจากรณีเชื้อนขนาดใหญ่ที่สร้างแล้วทั้ง 3 เชื้อนและให้ตั้งกองทุนช่วยเหลือราษฎรที่ได้รับผลกระทบจากเชื้อนสิรินธร จำนวน 2,526 ครอบครัว จัดที่ดินให้ครอบครัวละ 15 ไร่ ในราคาไร่ละ 32,000 บาท รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 1,212,480,000 บาท เชื้อนปากมูล 3,084 ครอบครัว ละ 15 ไร่ ในราคาไร่ละ 35,000 บาท รวมเงินทั้งสิ้น 1,619,100,000 บาท	เชื้อนสิรินธรและเชื้อนปากมูลการตั้งกองทุนยังไม่ชัดเจน ความเข้าใจ รมต. ที่เกี่ยวข้องก็ยังไม่ตรงกัน เพียงแต่กล่าวว่าจะใช้งบประมาณในรูปกองทุนปี 2540 ถ้าไม่พอไปใช้ปีถัดไป(ใช้งบประมาณของรัฐบาลตั้งกองทุน) นรม. ยืนยันมีเงิน 2,000 ล้านบาท 14 ก.ค. มีการประชุมกรณีเชื้อนปากมูลให้ตรวจสอบคุณสมบัติประมงต้องรออธิบดีกรมประมงเร่งรัด(มีปัญหาเปลี่ยนอธิบดีกรมประมง)
10. เชื้อนร้บร้อ จ.ชุมพร 11. เชื้อนแก่งเสือเต้น จ.แพร่ 12. เชื้อนโป่งขุนเพชร จ.ชัยภูมิ 13. เชื้อนลำโดมใหญ่ จ.อุบลราชธานี		เชื้อนที่ยังไม่สร้าง 4 เชื้อนให้ตั้งคณะกรรมการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเชื้อนที่ยังไม่สร้าง 4 เชื้อน โดยมี ศ.นิคม จันทรวีฑู เป็นประธาน ประชุมครั้งแรกวันที่ 3 มิ.ย. 2540 ที่กระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ
14. เชื้อนสายบุรี จ.ยะลา		ยกเลิกโครงการเชื้อนสายบุรี	สั่งการยกเลิกโครงการเชื้อนสายบุรี

สรุปผลการเจรจาปัญหาเชื้อนได้ข้อยุติรวม 7 กรณีได้แก่เชื้อนสร้างแล้วขนาดกลางและขนาดเล็ก 6 เชื้อนได้แก่ฝ่ายยางบ้านไต้ จ.นครราชสีมา โครงการชุดลอกคลองหนองน้ำขุ่น จ.นครราชสีมา เชื้อนวังบายศรี จ.ชัยภูมิ เชื้อนห้วยสะแบก จ.ชัยภูมิ เชื้อนลำคันทจ จ.ชัยภูมิ เชื้อนห้วยขอนแก่น จ.เพชรบูรณ์ และเชื้อนที่ยังไม่สร้าง 1 เชื้อนได้แก่เชื้อนสายบุรี จ.ยะลา

ทั้งนี้กลุ่มปัญหาเชื้อนมีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อติดตามการแก้ปัญหาพร้อม 4 ชุดได้แก่คณะกรรมการศึกษาผลกระทบฝ่ายวิชาชีพ กรณียุทธศาสตร์ เชื้อนปากมูล กรณีเชื้อนที่ยังไม่สร้าง 4 เชื้อนและคณะกรรมการแก้ไขปัญหากลุ่มเชื้อน

3. กลุ่มปัญหาโครงการพัฒนาของรัฐ 5 กรณี

กรณีปัญหา	วันที่ ครม. มีมติ	สาระสำคัญ	ผลการดำเนินการ
1.นิคมคำสมิง จ.อุบลราชธานี	11ก.พ. 40	ให้ยกเลิกโครงการไว้ก่อน	
2.โครงการด่านช่องเม็ก จ.อุบลราชธานี	18 มี.ค. 40 แก้ไขถ้อยคำ	เห็นชอบผลการช่วยเหลือราษฎรเป็นค่าขนย้ายที่ดิน 47 ล้านบาท	
3.ศูนย์ราชการทุ่งดอนแก้ว จ.บุรีรัมย์	จากคำว่า "รับทราบผลการ	ให้ตั้งคณะกรรมการพิสูจน์สิทธิ์ให้แล้วเสร็จใน 30 วัน	ตั้งคณะกรรมการพิสูจน์สิทธิ์
4. ศูนย์ราชการโพธิ์เขียว จ.สุพรรณบุรี	เจรจา" เป็น "เห็นชอบผล		คณะกรรมการพิสูจน์สิทธิ์หาข้อยุติไม่ได้
5.โรงงานกำจัดกากอุตสาหกรรม(เจนโก้) อ.ปลวกแดง จ.ระยอง	การเจรจา"	ให้ย้ายโครงการทุกระบบไปก่อสร้างที่อื่นไม่ให้ใช้สถานที่ที่ อ.ปลวกแดง	มติ ครม.เป็นไปตามข้อตกลงในการกันพื้นที่ราษฎรออกแต่ต้องเร่งรัดโดยมติคณะกรรมการติดตาม
2.โครงการด่านช่องเม็ก จ.อุบลราชธานี	29เม.ย. 40	ครม.อนุมัติงบประมาณ 47 ล้านบาท	จ่ายค่าชดเชยวันที่ 3 มิ.ย. 2540
3.ศูนย์ราชการทุ่งดอนแก้ว จ.บุรีรัมย์	6 พ. ค. 40	เห็นชอบผลการเจรจาระหว่างชาวบ้าน ส่วนราชการ ชาวบ้านบริจาคที่สร้างศูนย์ราชการ 600 ไร่ พื้นที่ที่เหลือ 1,100 ไร่ให้เพิกถอนแล้วออกเอกสารสิทธิ์	มติ ครม. เป็นไปตามข้อตกลงในการกันพื้นที่ราษฎรออก แต่ต้องเร่งรัดการปฏิบัติโดยมติคณะกรรมการติดตาม
4. ศูนย์ราชการโพธิ์เขียว จ.สุพรรณบุรี		คณะกรรมการพิสูจน์สิทธิ์ไม่สามารถหาข้อยุติได้จึงจัดตั้งคณะกรรมการชุดใหม่	มติ ครม. ชัดขวางผลการเจรจาเนื่องจากให้รอการพิจารณา ผลการพิพาทของศาล

สรุปผลการเจรจาได้ข้อยุติ 3 กรณีได้แก่โรงงานกำจัดกากอุตสาหกรรม(เจนโก้) นิคมคำสมิง และโครงการด่านช่องเม็กกรณีศูนย์ราชการ 2 แห่งได้แก่ศูนย์ราชการทุ่งดอนแก้ว หากเร่งดำเนินการตามมติ ครม. วันที่ 6 พฤษภาคม 2540 ถือว่าได้ข้อยุติ ส่วนศูนย์ราชการโพธิ์เขียว มติ ครม.ขัดกับผลการประชุมคณะกรรมการพิสูจน์สิทธิ์ที่รัฐบาลตั้งขึ้น

4. กลุ่มปัญหาชุมชนแออัด 8 กรณี

กรณีปัญหา	วันที่ ครม. มีมติ	สาระสำคัญ	ผลการดำเนินการ
1. คลองเตย(โครงการ คลองเตย 3/ชุมชนร่วม เกล้า/ปิ่นัง/คลองเตยใน/ ลือค1-3/สนามกีฬา/ยก เลิกระเบียบไฟไหม้	25 ก.พ. 40	ตั้งคณะกรรมการร่วมโครง การพัฒนาคลองเตยระยะ 3 และผลการเจรจากรณี ปัญหาเร่งด่วน	ค่าชดเชยไฟไหม้จ่าย ค่าชดเชยแล้ว ส่วนค่า ชดเชยการรื้อถอน ย้ายคลองเตยยังไม่มี ความคืบหน้า กรรมการที่แต่งตั้งไม่ มีการประชุม
2. ชุมชนแออัดโครงการ รถไฟฟ้าโฮปเวลล์		การรถไฟฯ ให้คาร์รีย้าย 1,200 ครอบครัวละ 25,000-50,000 บาท รวม 40 ล้านบาท	กำลังดำเนินการอยู่ใน ขั้นตอนการจับฉลาก เลือกที่ดิน(เดิมจ่าย ครอบครัวละ 8,000 บาท)
3. ชุมชนแออัดเชียงใหม่		ตั้งคณะกรรมการระดับท้อง ถิ่น	
4. ชุมชนคลองสวน-อยู่ดี		การเคหะจัดซื้อที่ที่ประชา อุทิศ 88 ให้	
5. ชุมชนใต้สะพาน 70 สะพาน2,300 ครอบครัว		การเคหะได้รับมอบหมายให้ จัดซื้อที่ดินหลังโครงการ อ่อนนุช	การแก้ไขปัญหายังไม่ เป็นรูปธรรมอุปสรรค ที่การเคหะล่าช้า
6. ชุมชนสี่พระยา		ให้ชะลอการรื้อย้าย และตั้ง คณะกรรมการ	ประชุมคณะกรรมการ ไปบ้างแล้วแต่ไม่คืบ หน้า
7. ชุมชนคลองลำไผ่			
8. ปัญหาเรื่องทะเบียน บ้าน		ออกทะเบียนบ้านทุกชุมชน ทั่วประเทศ	บางเขต(รอบนอก)ยัง ไม่ยินยอมออกให้

สรุปผลการเจรจา ชุมชนที่มีปัญหาถูกไล่อื้อ ให้ชะลอการไล่อื้อ แล้วตั้งคณะกรรมการขึ้น
พิจารณาแก้ปัญหา ส่วนชุมชนที่อยู่ในระหว่างการหาที่ดินรองรับให้หน่วยงานที่รับผิดชอบ
ดำเนินการขึ้นที่ดินภายในระยะเวลาที่กำหนด

ทั้งนี้กลุ่มปัญหาชุมชนแออัดมีการตั้งคณะกรรมการติดตามเร่งรัด การแก้ไขปัญหาชุม
ชนแออัดตามคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่149/2540

5. กลุ่มผู้ป่วยจากการทำงานและสิ่งแวดล้อมแห่งประเทศไทย

กรณีปัญหา	วันที่ ครม. มีมติ	สาระสำคัญ	ผลการดำเนินการ
เกณฑ์การประเมินการสูญเสียสมรรถภาพ-โรคจากการทำงาน	11ก.พ.40	ให้จัดทำเกณฑ์ร่วมกันและให้มีแพทย์ผู้เชี่ยวชาญโรคจากการทำงาน	คณะกรรมการร่วมฯ กำลังดำเนินการ
สถาบันคุ้มครองสุขภาพความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อม	18 มี.ค.40 แก้ไขถ้อย	ให้ร่าง พรบ.ตั้งสถาบันคุ้มครองสุขภาพความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ	คณะกรรมการร่วมฯ กำลังดำเนินการร่าง พรบ.
การจ่ายเงินทดแทนแก่ผู้ป่วย	คำจาก"รับทราบผลการเจรจา" เป็น"เห็น	ให้จ่ายทดแทนโดยยึดตามใบรับรองแพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมศาสตร์	ประเมินการสูญเสีย (คล้ายคนพิการ) 32 ราย ค่า ทด แทน ประมาณ7-8ล้านบาท
คำรักษาพยาบาล 6-7 ราย	ชอบผลการเจรจา"	ให้กระทรวงแรงงานเสนอคณะกรรมการกองทุนเงินทดแทนเพื่อทบทวน	กำลังดำเนินการ

6. กลุ่มข้อเสนอเกษตรกรรมทางเลือก

กรณีปัญหา	วันที่ ครม. มีมติ	สาระสำคัญ	ผลการดำเนินการ
การปรับปรุงและทบทวนแผนการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ในแผนพัฒนาฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544)	18 ก.พ.40	ตั้งคณะกรรมการขึ้นมาปรับแผน	ทบทวนแผนผ่าน ครม. แล้วขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการทำเอกสารเพื่อเผยแพร่ และขั้นตอนการดำเนินการทบทวนโครงการและปรับปรุงติดตาม
	18 มี.ค.40	เห็นชอบผลการดำเนินงานของคณะกรรมการที่เสนอปรับแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์	
โครงการสนับสนุนระบบเกษตรยั่งยืนพื้นที่ 25 ล้านไร่ตามแผน 8	18 มี.ค.40	เห็นชอบหลักการโครงการสนับสนุนระบบเกษตรฯและโครงสร้างการบริหารโครงการ	ตั้งอนุกรรมการบริหารโครงการภายใต้คณะกรรมการนโยบาย-แผนพัฒนาการเกษตรฯ
โครงการนำร่องเพื่อพัฒนาเกษตรยั่งยืนของเกษตรกรรายย่อยบริหารโดยเกษตรกร	18 ก.พ.40	การนำร่องเพื่อเกษตรกรรมยั่งยืน/ให้แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการโครงการนำร่องฯ	ตั้งกรรมการแล้วมีอุปสรรคที่เงื่อนไขการเบิกจ่ายของสำนักงานประมาณยังเป็นระเบียบเดิมไม่สอดคล้องกับแผน 8
	18 มี.ค.40		
ให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินการตามแผนพัฒนาเกษตร	18 ก.พ.40	แต่งตั้งคณะกรรมการติดตามประเมินผลภายใต้คณะกรรมการนโยบายและพัฒนาการเกษตรฯ	แต่งตั้งอนุกรรมการแล้วฝ่าย สคจ.จากแต่ละภาครวม 4 คนจะเลือกประเมินโครงการที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน

ทั้งนี้กลุ่มข้อเสนอเกษตรกรรมทางเลือกมีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการนำร่องฯ ตามคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 148/2540 และคณะกรรมการติดตามและประเมินผลตามคำสั่งคณะกรรมการนโยบายที่ 3/2540

การทบทวนแผนดังกล่าวทำให้กระทรวงเกษตรฯไม่มีนโยบายปลูกไม้โตเร็ว และในแผนพัฒนาการเกษตรก็ไม่มีแผนปลูกไม้โตเร็ว ส่วนโครงการปลูกป่าเศรษฐกิจ ครม.อนุมัติให้กรมป่าไม้ทบทวนโครงการใหม่ และโครงการเขื่อน 12 เขื่อนใหญ่ถูกยกออกมาจากแผนของกระทรวงเกษตรฯเหลือ 1 เขื่อน(ยังไม่ทราบข้อมูลที่แน่ชัด)

7. ข้อเสนอแนะนโยบายและกฎหมาย

กรณีปัญหา	กรม. มี มติ	สาระสำคัญ	ผลการดำเนินการ
1.นโยบายการกระจาย การถือครองที่ดิน	4 ก.พ. 40	แต่งตั้งคณะกรรมการศึกษา นโยบายการกระจายการถือ ครองที่ดินและการคุ้มครองพื้นที่ เกษตรกรรม	คณะกรรมการประชุม แล้ว 1 ครั้งเสนอมาตร การภาษี/คุ้มครองพื้นที่ เกษตรกรรม
2.สนธิสัญญาระหว่าง ประเทศต้องเปิดเผย/ ผ่านสภา/ประชามติ		เห็นชอบในหลักการให้เปิดเผย ข้อมูล ยกเว้นที่เกี่ยวกับความ มั่นคง	
3.พรบ.ป่าชุมชน		นำร่าง พรบ.ป่าชุมชนของรัฐ บาลที่แล้วมาประชาพิจารณ์ ก่อนนำเสนอ กรม.และนำเข้า สภาในสมัยการประชุมหน้า	จัดประชาพิจารณ์แล้ว 3 ครั้งวันที่15,22,30 พ.ค. 40คณะกรรมการประชา พิจารณ์จะนำ เสนอ กรม.พิจารณาต่อไป
4.ร่าง พรบ.คุ้มครอง พันธุ์พืช และ คณะ กรรมการอนุรักษ์และใช้ ประโยชน์ความหลากหลาย ทางชีวภาพ		เห็นชอบในหลักการให้มีการ ศึกษาและร่าง พรบ. คุ้มครอง พันธุ์พืช/ตั้งคณะกรรมการร่วม กระทรวงพาณิชย์/เกษตรฯ และ สคจ.	กระทรวงพาณิชย์/ เกษตรฯร่าง พรบ.คนละ ฉบับแต่ทั้ง 2 ร่างไม่ ครอบคลุมการคุ้มครอง สิทธิเกษตรกร /มีการตั้ง คณะกรรมการแล้วอยู่ ระหว่างทำร่างมีการเปิด เวทีวิพากษ์ในระดับชาติ แล้ว 8 ครั้ง
5.ศาลปกครองที่เป็น อิสระ ใช้ระบบไต่สวน เป็นเอกเทศจากระบบ ยุติธรรม		เห็นชอบในหลักการ ทางรัฐ บาลได้ส่งเรื่องให้สภาแล้ว	
6.ร่าง พรบ.ชุมชนแออัด		แต่งตั้งคณะกรรมการร่าง พรบ.	ตั้งคณะกรรมการแล้ว

กลุ่มข้อเสนอทางนโยบายมีการแต่งตั้งตั้งคณะกรรมการศึกษานโยบายการกระจายการ
ถือครองที่ดิน คณะกรรมการพิจารณากร่างกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพันธุ์พืช และคณะ
กรรมการประชาพิจารณ์ พรบ.ป่าชุมชน ตามคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 92/2540 94/2540 และ
93/2540 ตามลำดับ

ภาคผนวก จ.

สรุปเหตุการณ์ คจก. ป่าดงลาน อำเภอสีชมพู และอำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น

- ม.ค.-ธ.ค. 34 - คณะกรรมการชาวบ้านดาดฟ้า-ดงสะคร่านแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน
- การเข้าพบผู้ราชการจังหวัดและเลขาธิการ คจก. เรียกร้องขอความเป็นธรรม
- กลุ่มชาวบ้านร่วมกับประชาชนภาคอีสานประณามรัฐบาล พลเอกสุจินดา
- ม.ค.-เม.ย. 35 - คณะกรรมการชาวบ้านดาดฟ้า-ดงสะคร่านที่ถูกอพยพทั้งหมดก่อตั้งคณะทำงานรับฟังข้อมูลของชาวบ้านที่ถูก คจก. ในพื้นที่รองรับโดยมีชาวบ้านชำผักหนามที่ถูกย้ายมาอยู่ที่บ้านผาขาม บ้านผาสวรรค์ เข้ามาเป็นพันธมิตร
- พ.ค. 35 - บ้านอพยพและบ้านรองรับ คจก. จำนวน 5 หมู่บ้าน(บ้านดาดฟ้า-ดงสะคร่าน บ้านโสกส้มกบ บ้านหนองแดง บ้านโคกจัน บ้านซัง)ร่วมกันคัดค้านรัฐบาลเผด็จการและนำเสนอปัญหา คจก. ป่าดงลานต่อสาธารณชนที่จังหวัดขอนแก่น
- มิ.ย.-ก.ค. 35 - ชาวบ้านป่าดงลานได้เข้าร่วมการคัดค้าน คจก.ร่วมกับคณะกรรมการชาวบ้านแก้ไขปัญหาที่ดินอีสาน และสามารถผลักดันให้รัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุนประกาศยกเลิก คจก. ในขณะเดียวกันในพื้นที่ป่าดงลานได้มีชาวบ้านในพื้นที่รองรับเข้ามาเป็นพันธมิตร 3 หมู่บ้านคือ บ้านศกหาด บ้านวังทอง และบ้านหนองไผ่ล้อม
- 3 ก.ค. 35 - หลังมีมติคณะรัฐมนตรียกเลิก คจก. ให้ชาวบ้านกลับคืนที่ดินทำกินเดิมแล้ว แต่ชาวบ้านยังไม่สามารถกลับไปทำกินในที่ดินเดิมเนื่องจากทางป่าไม้ตั้งด่านสกัดโดยอ้างว่ามติ ครม. ขัดกับหลักการของกฎหมายจึงไม่สามารถปฏิบัติได้ และเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ยังไม่ได้รับคำสั่งจากหน่วยเหนือ
- 5 ส.ค. 35 - ชาวบ้านจำนวน 13 หมู่บ้านได้ชุมนุมประท้วงที่หน้าว่าการอำเภอสีชมพู และมีการเจรจากับทางอำเภอและจังหวัด ได้มีข้อตกลงให้ชาวบ้านสามารถกลับเข้าไปทำกินในที่ดินเดิมได้ทั้งกรณีบ้านอพยพและบ้านรองรับ

- 11 ส.ค. 35 - เกิดการคุกคามจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง อส. ตำรวจ โดยมีการจัดตั้งชาวบ้านขึ้นมาขัดขวางการทำงานของคณะกรรมการชาวบ้านป่าดงลาน ในระยะนี้มีการเปิดโปงการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐตลอดเวลา การชุมนุมของชาวบ้านมีบ่อยครั้งจนกว่า สปก. จะเข้ามารับรองสิทธิในที่ดินทำกินของชาวบ้าน โดยประมาณว่ามีการชุมนุมไม่ต่ำกว่า 20 ครั้ง
- ส.ค.-ต.ค. 35 - หลังจากมีมติข้อตกลงเมื่อวันที่ 5 ส.ค. แล้วชาวบ้านสามารถกลับเข้าไปทำกินในที่ดินเดิมได้ เฉพาะบ้านดาดฟ้าและบ้านดงสะคร่าน ส่วนบ้านชำ ผักหนามชาวบ้านไม่สามารถกลับเข้าไปทำกินในพื้นที่ได้ ซึ่งทั้ง 3 พื้นที่นั้น ทางป่าไม้อนุญาตให้กลับเข้าไปพื้นที่เฉพาะชาวบ้านเท่านั้นส่วนอุปกรณ์เช่น รถไถชาวบ้านไม่สามารถนำเข้าไปได้ ทางชาวบ้านจึงได้ร้องเรียนไปยังกระทรวงมหาดไทยซึ่งทางรองปลัดกระทรวงรักษาการแทนปลัดกระทรวง จึงได้มีหนังสือสั่งการเมื่อวันที่ 20 ก.ค. กำชับให้ทางจังหวัดขอนแก่น ปฏิบัติตามข้อตกลงที่ได้ไว้กับชาวบ้านอย่างเคร่งครัด
- 27 พ.ย. 35 - บ้านดาดฟ้าและบ้านดงสะคร่าน ชาวบ้านสามารถเข้าทำกินได้ส่วนบ้านชำ ผักหนามและบ้านรองรับอื่นชาวบ้านไม่สามารถกลับเข้าไปทำกินได้ ชาวบ้านจึงรวมตัวเข้าขอความเป็นธรรมจากนายกรัฐมนตรีนุ ท ทำเนียบรัฐบาล ผลจากการเรียกร้อง นายผ่อง เล่งอี้ รองปลัดกระทรวงเกษตรฯ และนาย ชำมรงค์ ประกอบบุญ รองอธิบดีกรมป่าไม้เป็นผู้เจรจากับชาวบ้าน ได้มีข้อตกลงให้ชาวบ้านกลับที่ทำกินเดิมได้โดยห้ามมิให้ชาวบ้านบุกรุกพื้นที่ใหม่ กรณีที่ดินเดิมได้มีการจัดแปลงให้ผู้อื่นแล้วและผู้ได้รับที่ดินใหม่ไม่ประสงค์ที่จะกลับที่ดินเดิมก็ให้อยู่ได้โดยความยินยอมจากเจ้าของเดิม นอกจากนี้ ตัวแทนชาวบ้านยังร่วมการสัมมนาเวทีประชาชนอาเซียนที่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเดินรณรงค์บอกข่าวพี่น้องชาวอีสานในกรุงเทพฯ เกี่ยวกับปัญหา คจก. เพื่อเผยแพร่ข่าวความเดือดร้อนของชาวบ้าน
- 4 ม.ค. 36 - ทางป่าไม้อำเภอได้แจ้งแก่ตัวแทนชาวบ้านว่าทางราชการจะออกเอกสารรับรองการทำประโยชน์ในที่ดิน คจก. ให้กับชาวบ้านในพื้นที่ คจก. เป็นผลให้ชาวบ้านในพื้นที่รองรับไม่สามารถกลับเข้าไปทำกินในที่ดินเดิมได้ตามข้อตกลงกับทางราชการ

- 7 ม.ค. 36 - ชาวบ้านในพื้นที่รองรับ 23 หมู่บ้านชุมนุมประท้วงที่หน้าว่าการอำเภอสีชมพูเพื่อคัดค้านการออกเอกสารดังกล่าว และเรียกร้องให้ทางจังหวัดขอนแก่นปฏิบัติตามข้อตกลงเมื่อวันที่ 5 ส.ค. 35
- 8 ม.ค. 36 - ทางจังหวัดของแก่นปฏิเสธที่จะเจรจากับชาวบ้านโดยให้เหตุผลว่าข้อตกลงที่ผ่านมานั้นไม่เป็นทางการและข้อตกลงบางข้อไม่สามารถปฏิบัติตามได้เพราะขัดกับหลักกฎหมาย ชาวบ้านจึงตกลงเดินทางไกลเข้าทำเนียบรัฐบาลเพื่อบอกปัญหากับนายกรัฐมนตรี
- 10 ม.ค. 36 - ชาวบ้านยื่นข้อเสนอให้มีการเจรจากับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอันประกอบด้วยตัวแทนชาวบ้านทั้ง 2 กลุ่ม (บ้านรองรับและบ้านอพยพ) กรมป่าไม้และส่วนราชการอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อปรึกษาหารือให้มีการยุติปัญหาโดยเร็ว
- การเดินทางไกลของชาวบ้านมาถึงสามแยก อ. ชุมแพ ไป อ. ภูเขียว ดร. สฤติ สันติเมธนีดล ส.ส. ขอนแก่นได้พบปะเจรจากับชาวบ้านยื่นข้อเสนอให้ชาวบ้านเดินทางกลับ แต่ชาวบ้านไม่ยินยอม จึงเสนอให้ชาวบ้านส่งตัวแทนเข้าร่วมชี้แจงข้อเท็จจริงต่อกรมการวิสามัญรัฐสภาในวันที่ 20 ม.ค. จำนวน 10 คน รวมถึงจะเข้าเจรจากับทางผู้ว่าให้
- 11 ม.ค. 36 - ชาวบ้านยังคงปักหลักชุมนุม ณ สามแยกชุมแพ มีการเดินขบวนไปรอบๆ เมืองและตั้งเวทีอภิปรายเรียกร้องให้ทางราชการปฏิบัติตามข้อตกลงที่ผ่านมา ในช่วงเวลาดังกล่าวชาวเมืองในอำเภอได้ให้การสนับสนุนข้าวปลาอาหารและเงินแก่ผู้ชุมนุมเพื่อต่อสู้ต่อไป
- 12 ม.ค. 36 - ตัวแทนชาวบ้านเข้าเจรจากับทางจังหวัดขอนแก่นโดยมี นายวีระ เสรีรัตน์ ผู้ว่าราชการจังหวัดและข้าราชการฝ่ายที่เกี่ยวข้องรวม 12 คน ร่วมเจรจากับตัวแทนชาวบ้านนอกจากนี้ยังมีตัวแทนจากสหพันธ์นิสิตนักศึกษาอีสานและสมัชชาชนานาชาวไร่อีสานเข้าร่วมเจรจา ผลการเจรจาทางจังหวัดยอมรับว่ามีคำสั่งจากอธิบดีกรมป่าไม้มอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดดำเนินการออกเอกสารรับรองการทำประโยชน์ในที่ดินทำกิน คจก. แก่ชาวบ้านในพื้นที่ คจก. และให้ป่าไม้จังหวัดลงไปชี้แจงแก่ชาวบ้านที่ชุมนุมทราบว่าจะไม่มีกรณีการออกเอกสารใดๆ ทั้งสิ้นจนกว่าจะตกลงเป็นที่พอใจกับทุกฝ่ายเสียก่อน

- 5-10 เม.ย.36 - เดินทางไกล อ.สีชมพู ถึง อ.ชุมแพ หมู่บ้านเครือข่าย 27 หมู่บ้าน อ.สีชมพู บอกข่าวการที่เจ้าหน้าที่ไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงที่ชาวบ้านได้ทำกับอธิบดีกรมป่าไม้
- 10 เม.ย. 36 - รัฐบาลโดยรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยและรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้เข้ามาจัดการแก้ไขปัญหาโดยการแต่งตั้ง "อนุกรรมการช่วยเหลือราษฎรอันเนื่องจากการยกเลิก คจก. ขอนแก่น" โดยอนุกรรมการฯ ได้เสนอให้มีการปฏิรูปที่ดิน ทำการรับรองสิทธิในที่ดินทำกินเดิมของชาวบ้านและแต่งตั้งคณะกรรมการทำแนวเขตที่ทำกินบ้าน ชำผักหนาม บ้านตาดฟ้า และบ้านดงสะคร่าน ในเขตอุทยานแห่งชาติภูผาม่าน

ประวัติผู้เขียน

นายประวิทย์ นพรัตน์วรกร เกิดวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2515 ที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีเศรษฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในปีการศึกษา 2536 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปีการศึกษา 2538